

Argumentaatioanalyysi

Argumentaatio on väitteen perustelemista, vakuutteleminen, vaikuttamisen keinojen käyttäminen.

Argumentaatioanalyysi on jonkin mielipidetekstin kriittistä lukemista ja sen argumentaation tarkkaa tutkimista.

Se on hyvin yleinen tekstitaitotehtävä lukiassa.

Argumentaatio rakentuu (toisiinsa kietoutuvista)

1. väitteestä (= teesi eli tekstin pääväite)
2. todistelusta (= argumentit eli perustelut) ja
3. kielestä (= retoriset keinot, kielelliset tehokeinot eli asian muotoilu).

Argumentaatioanalyysi kirjoitetaan, kuten muutkin tekstitaitovastaukset: tehdään havaintoja, joista annetaan esimerkkejä (lainataan tai referoidaan), ja tehdään päätelmiä (siis nimetään havaintoja, luokitellaan, tulkitaan tai kytketään kokonaismerkitykseen. Joskus tehtävässä voidaan pyytää myös arvioimaan argumentaatiota eli silloin pitää perustella, onko perustelutekniikka vakuuttavaa ja onnistunutta.

Seuraava kysymyssarja auttaa argumentaation tutkimisessa mutta aina tehtävänanto on luettava huolellisesti, sillä se ohjaa tekstin lukemista ja siitä kirjoittamista.

- 1. Lue teksti tarkasti.** Älä tyydy vain yhteen lukukertaan, vaan lue ensin kokonaan ja sitten tee alleviivauksia ja muistiinpanoja. Ota huomioon tehtävänannon näkökulma. Jos teksti tuntuu vaikealta, mieti, mistä vaikeus voi johtua.

- 2. Aseta teksti kontekstiinsa.**

Mikä on tekstin laji? Millaisessa diskurssissa tekstissä puhutaan pääaiheesta, ja kuuluuko se valta- vai vastadiskurssiin? Kuka tekstin on tehnyt ja milloin se on tehty? Missä teksti on ilmestynyt? Kenelle teksti on suunnattu?

- 3. Kiteytä tekstin teesi eli pääväite.**

Muotoile tekstin teesi mahdollisimman selkeästi vaikkapa yhdellä virkkeellä. Kun kirjoitat tekstitaitovastauksesi, tuo jo 1. kappaleessasi tekstin pohjatiedot, aihe ja teesi esiin.

- 4. Etsi ja nimeä sekä ryhmittele perustelut.**

Mitä tekstissä pidetään itsestäänselvyyksinä? Millaisia ovat tekstin ns. esisopimukset tai lähtötiedot (yhteiset arvot, uskomukset, historian tiedot tai ajankohtaiset asiat, joihin tekstissä viitataan)? Miten tekstissä valikoidaan tietoa eli korostetaan, vähätellään tai jätetään jotakin kertomatta? Miten tekstissä käytetään faktaperusteluja tai vedotaan järkeen? Miten vedotaan tunteisiin? Käytetäänkö omia kokemuksia tai havaintoja?

- 5. Tutki retorisia keinoja.**

Millaista kieltä käytetään (yleiskieli, puhekieli, murteet, rekisterit) ja vaihtuuko kielenkäyttö? Onko kieli odotuksenmukaista? Millaisia tekstityyppejä käytetään (otetaanko kantaa, eritelläänkö, pohditaanko, suostutellaanko, kerrotaanko tapahtumia, kuvaillaanko, käsketäänkö)? Tutki erityisen tarkkaan sanastoa:

miten asioita nimetään? Millaisia konnotaatioita eli miellelyhtymiä käsitteillä luodaan? Tutki ja nimeä erillisen monisteen avulla retorisia keinoja.

6. Erittele tekstin ääniä.

Kuka puhuu ja missä roolissa? Keiden muiden ääni tekstissä kuuluu (lainauksina, referointina, viittauksina)? Millaisia tahoja he edustavat? Kenen tai keiden näkökulma korostuu ja miksi? Entä puuttuuko joidenkin näkökulma? Onko nähtävissä ns. semanttisia rooleja (tekijä, kokija, kohde, hyötyjä,...)? Mitä lähteitä on käytetty?

7. Tarkastele kuvia ja asettelua.

Kenestä on kuvia, kenestä ei? Mikä on kuvien tehtävä kokonaisuudessa? Millaisia viestejä kuvista välittyy? Miten tekstikokonaisuuden osat on aseteltu toisiinsa nähden? Millaisia värejä tai muita korostavia asioita on käytetty?

8. Tutki tekstin ideologiaa.

Millainen ajattelutapa ja arvomaailma tekstistä välittyy? Nimeä arvoja. Mitkä asiat esitetään myönteisinä, mitkä kielteisinä? Millaisia piiloväitteitä löydät? Mitä itsestäänselvyyksiä on? Mitä teksti asettaa vastakkain?

9. Arvioi tekstin onnistuneisuutta.

Usein tehtävänanto pyytää arvioimaan tekstiä. Miten tekstin kirjoittaja onnistuu teesinsä vakuuttelussa? Uppaako teksti oletettuun vastaanottajakuntaan? Ovatko valitut retoriset keinot tarkoituksenmukaisia ja onnistuneita? Miten kuvitus ja asettelu tukevat viestin perillemenoaa? Onko teksti lajissaan onnistunut? Ovatko käytetyt lähteet oikeita ja tarkoituksenmukaisia?

Argumentaatioanalyysi otsikoidaan siten, että se kertoo annetusta tehtävästä ja tehdyistä havainnoista. Otsikoksi ei saa laittaa "Argumentaatioanalyysi" tai pohjatekstin nimeä.

Lähteenä käytetty Hellström, Kaseva, Korhonen, Kuohukoski, Kärki ja Mustonen: "Särmä. Suomen kieli ja kirjallisuus. Tehtäviä 4"